

Blažek, Zdeněk

[Janeček, Karel. Harmonie rozborem]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. H, Řada hudebněvědná. 1966, vol. 15, iss. H1, pp. 146-

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/112453>

Access Date: 24. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Karel Janeček: *Harmonie rozbořem*. Stran 213. Praha 1963, SHV.

Karla Janečka, jednoho z našich nejpřednějších badatelů v oblasti hudební teorie, vedla k vytvoření této práce myšlenka, jak by bylo možno co nejsnadněji ovládnout nauku o harmonii bez svízelné a zdoluhavé činnosti praktické, která byla až dosud pokládána za jedinou cestu vedoucí k cíli. Přišel s podnětem u nás úplně novým. Zaměřil se výlučně na analýzu hudebních děl, aby na zákonitostech živého hudebního organismu mohl odvodit obecné harmonické jevy. Tomuto aspektu podřídil i celkové uspořádání látky, kde mnohé domyslně, nově utřídil i pozměnil.

Autor začíná izolovanými kvintakordy, které teprve později vysvětluje funkčně. K melodickým disonancím přistupuje hned po uvedení hlavního septakordu, aby co nejdříve přiblížil čtenáři svět živé hudby. Diatoniku uzavírá pětizvukem. Složitější útvary vysvětluje jako sloučeniny celých funkcí. Označování zkratkami přináší leccos nového, ale není vyřešeno jednoznačně. Pro funkční smíšeniny používá Janeček staršího označení, subdominantu s přidanou sextou uvádí zkratkou S_6 , totožnou s číselným znakem subdominantního sextakordu. Poslední obrat nónového akordu nazývá sekundseptimovým, ačkoliv se jeho název nekryje s intervalovými poměry basového, charakteristického a základního tónu. Také mimotonální souzvuky, jejichž uvedení je tu nově zdůvodněno analogickými vztahy s postupy vybočujících sekvencí, jsou rozlišovány podle nejednotného hlediska. Platí-li pro prosté a odvozené mimotonální dominanty a subdominanty zásada funkční jednotnosti nebo promíšenosti, neměl by být do první skupiny zahrnován ani (D_7). Volné rozvádění těchto souzvuků je formulováno nejasně (str. 115, ř. 11–13) a nesouvisí s dále uváděnými možnostmi. Alterace je vysvětlována na podkladě kombinací hlavních tonálních funkcí s pomocnými. Metodicky zde vychází autor z některých souzvuků doškálných, které jsou zvukově totožné s alterovanými souzvuky. Tato myšlenka není sice nová (objevuje se již v teoretických pracích Janáčkových), avšak lze ji jen uvítat. Některé názvy alterovaných souzvuků ale není možno přijmout bez výhrad. Nazývá-li autor např. souzvuk h-des-f-as podle jednotlivých intervalů trojzmenšeným, měl by akceptovat u souzvuku h-des-fes-as, o kterém se nezmiňuje, název čtyřzmenšený. Proto je výhodnější přidržet se terminologie vžitě; pokládám ji za správnější. Modulace je vysvětlována jako souhra tónin.

Celkové rozvržení látky je v Janečkově Harmonii rozbořem velmi důmyslné a logické; četné příklady z hudební literatury české i světové s podrobnými harmonickými analýzami a patřičnými vysvětlivkami jsou pečlivě vybrány a jsou velmi dobrým návodem ke studiu, i když je někdy také možný jejich výklad jiný. Za klad práce pokládám také skutečnost, že se autor neuzavírá před výboji novější hudby a snaží se vysvětlit mnohé její harmonické jevy. Jeho kniha přináší proto obohacení literatury v oblasti, jejíž obsah je u nás v poslední době interpretován spíše eklekticky. Nelze však zamlčet podstatnou výhradu, která při čtení tane na mysli: Naznačenou metodou je sice možno mnoho poznat, avšak daleko nesnadněji je osvojit si neselhávající představu zvukového materiálu, se kterým se pracuje. Janečkova práce vede spíše ke zkušenostem pasivního čtenáře než k vyhraněné hudební představitosti, která je pro každého výkonného umělce stejně jako skladatele nepostradatelná. I tak je ale Harmonie rozbořem přínosem pro naši hudebně teoretickou literaturu a zůstane vždy vítanou pomůckou při studiu jedné ze základních hudebně teoretických disciplín.

Zdeněk Blažek